

آیا منظور از آیه ۱۲۲ سوره انعام، ولایت و امامت ائمه علیهم السلام است؟

پاسخ:

خداوند در قرآن چنین می‌فرماید:

«أَوْ مَنْ كَانَ مَيِّتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ».

«آیا کسی که مرده بود، سپس او را زنده کردیم، و نوری برایش قرار دادیم که با آن در میان مردم راه برود، همانند کسی است که در ظلمتها باشد و از آن خارج نگردد؟! این گونه برای کافران، اعمال (زشتی) که انجام می‌دادند، تزیین شده (و زیبا جلوه کرده) است».

سوره انعام، آیه ۱۲۲.

در روایات معتبر و فراوان از ائمه علیهم السلام در ذیل آیه فوق نقل شده است که مقصود از زنده شدن مرده در این آیه، زنده شدن افراد گمراه و جاهل، توسط نور ولایت ائمه علیهم السلام است و مراد از ماندن در تاریکی، انکار و قبول نکردن ولایت و امامت آنها می‌باشد. در این خصوص روایات فراوانی وجود دارد همچنانکه علامه مجلسی در این باره می‌گوید:

قد مر تأویل النور بالإمام و الولاية في أخبار كثيرة.

در قبل گفتیم که در روایات زیادی، نور به امام و ولایت [ایشان بر خلق] تأویل شده است.

مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار ، ج ۸۴ ؛

ص ۳۱۵ دار إحياء التراث العربي - بيروت، چاپ: دوم، ۱۴۰۳ ق.

در ادامه به ذکر روایات در این باب می‌پردازیم:

روایت اول

کلینی روایت معتبري را در این خصوص از امام باقر علیه السلام نقل کرده است:

محمد بن یحیی عن أحمد بن محمد عن محمد بن إسماعيل عن منصور بن یونس عن برید قال سمعت أبا جعفر ع يقول في قول الله تبارك و تعالی - أو من كان ميتا فأحييناه و جعلنا له نورا يمشي به في الناس « فقال ميت لا يعرف شيئا و نورا يمشي به في الناس إماما يؤتم به - كمن مثله في الظلمات ليس بخارج منها قال الذي لا يعرف الإمام.

برید گوید از امام محمد باقر علیه السلام شنیدم که در تفسیر قول خدای تبارک و تعالی : «آیا آن کس که مرده بود، پس زنده کردیم او را و قرار دادیم برای او را نور و روشنی که در بین مردم با آن نور می‌رود به آن نور در میان مردمان» فرمود: مرده در این آیه، کسی است که چیزی را نمی‌شناسد. و نوری که به آن در میان مردمان می‌رود، «امامی است که به او اقتدا می‌شود» چون کسی است که داستانش یا خودش در تاریکی‌ها مانده که نتواند از آن بیرون بیاید پس حضرت فرمود که «کمن مثله في الظلمات ليس بخارج منها»، کسی است که امام را نمی‌شناسد

کلینی، محمد بن یعقوب بن اسحاق، الکافي (ط - الإسلامية، ج ۱؛ ص ۱۸۵، دار الکتب الإسلامية - تهران، چاپ: چهارم، ۱۴۰۷ ق.

علامه مجلسي گوید:

الحديث الثالث عشر: موثق.

مرآة العقول في شرح أخبار آل الرسول، ج ۲؛ ص ۳۲۱

بررسی سند

محمد بن یحیی

نجاشی از علمای بزرگ رجال شیعه، درباره ایشان می‌نویسد:

محمد بن يحيى أبو جعفر العطار القمي ، شيخ أصحابنا في زمانه ، ثقة ، عين ، كثير الحديث.

محمد بن يحيى ، ابو جعفر عطار اهل قم، بزرگ شيعه در زمان خودش، شخص مورد اعتماد، داراي جاىگاه ويژه مي‌باشد و روايت‌هاي فراواني نقل کرده است.
النجاشي الأسدي الكوفي، ابوالعباس أحمد بن علي بن أحمد بن العباس (متوفى ٤٥٠هـ)، فهرست أسماء مصنفي الشيعة المشتهر برجال النجاشي، تحقيق: السيد موسي الشبيري الزنجاني، ناشر: مؤسسة النشر الاسلامي - قم، الطبعة: الخامسة، ١٤١٦هـ.

علامه حلي نیز این مطلب را ذکر کرده است:

شيخ من أصحابنا في زمانه ثقة عين

الخلاصة للحلي /ص ١٥٧

أحمد بن محمد بن عيسى

نجاشي در باره ایشان مي‌فرمايد:

أحمد بن محمد بن عيسى بن عبد الله بن سعد بن مالك بن الأحوص بن السائب بن مالك بن عامر الأشعري . من بني ذخران بن عوف بن الجماهر بن الأشعر يكنى أبا جعفر ، وأول من سكن قم من آبائه سعد بن مالك بن الأحوص ...

وَأبو جعفر رحمه الله شيخ القميين ، ووجههم ، وفقههم ،

احمد بن محمد بن عيسي ... بزرگ علمای قم، سرشناس‌ترین و فقیه آنها است.

رجال النجاشي - النجاشي - ص ٨٢

شيخ طوسي نیز بعد از معرفي ایشان به اسم و نسب مي‌فرمايد:

وَأبو جعفر هذا شيخ قم ووجهها وفقهها.

الطوسي، الشيخ ابوجعفر، محمد بن الحسن بن علي بن الحسن (متوفى ٤٦٠هـ)،
الفهرست، ص ٦٨، تحقيق: الشيخ جواد القيومي، ناشر: مؤسسة نشر الفقاهة، چاپخانه: مؤسسة
النشر الإسلامي، الطبعة الأولى ١٤١٧

شيخ طوسي در كتاب ديگرش مي فرمايد:

أحمد بن محمد بن عيسى الأشعري القمي، ثقة، له كتب .

الطوسي، الشيخ ابوجعفر، محمد بن الحسن بن علي بن الحسن (متوفى ٤٦٠هـ)، رجال
الطوسي، ص ٣٥١، تحقيق: جواد القيومي الأصفهاني، ناشر: مؤسسة النشر الاسلامي - قم، الطبعة:
الأولى، ١٤١٥هـ.

محمد بن اسماعيل بن بزيع

نجاشي درباره او گوید:

كان من صالحي هذه الطائفة و ثقاتهم كثير العمل

او از صالحان شيعه و از افراد مورد اعتماد شيعه مي باشد كه از علماي اهل عمل نيز بود

رجال النجاشي، ص ٣٣١

شيخ طوسي نيز مي گوید او مورد اطمینان و داراي مذهب صحيح [شيعه] بود:

ثقة صحيح

رجال الطوسي، ص ٣٦٤

منصور بن يونس

مذهب وي واقفي بود اما از نظر عالم بزرگ علم رجال شيعه يعني مرحوم نجاشي او فرد

مورد اطمینان مي باشد:

نجاشي مي گوید:

ثقة

رجال النجاشي، ص ۴۱۲

بريد بن معاويه

نجاشي مي گويد:

وجه من وجوه أصحابنا، وفقهه أيضا، له محل عند الأئمة.

يكي از چهره‌هاي شناخته شده در ميان شيعيان و همچنين فقيه است و نزد امامان جايشگاهي ويژه داشت.

رجال النجاشي، ص ۱۱۲؛ معجم رجال الحديث، ج ۴، ص ۱۹۴ - ۱۹۵، رقم: ۱۶۸۱.

كشي در كتاب رجال خود، ايشان را از اصحاب اجماع مي‌داند و تصريح مي‌كند كه او يكي از افرادي است كه تمام شيعيان بر تصديق رواياتي كه سندش به صورت صحيح به آنها برسد، اجماع دارند:

اجتمعت العصابة على تصديق هؤلاء الأولين من أصحاب أبي جعفر ع

رجال الكشي، ص ۲۳۸

بنابراين روايت معتبر است

اين روايت در حقيقت بيانگر آن است كه هر كس امام خود را نشناسد مانند مردگان مي‌باشد علامه مجلسي در اين خصوص گويد:

و من كان عالما حيا لا يعرف الإمام فهو في الظلمات كالأموات لا يتخلص منها و لا ينتفع

بعلمه.

انسان زنده‌اي كه علم داشته باشد اما امام خود را نشناسد، او همانند مردگان در تاريخي است و از آن رهايي ندارد و از علم خود نيز بهره‌اي نمي‌برد.

مجلسي، محمد باقر بن محمد تقی، مرآة العقول في شرح أخبار آل الرسول، ج ۲؛ ص ۳۲۲،

دار الكتب الإسلامية، تهران، چاپ: دوم، ۱۴۰۴ ق.

روایت دوم

در تفسیر قمی نیز روایتی از امام صادق علیه السلام این چنین نقل شده است:
و حدثني أبي عن حميد بن شعيب عن الحسن بن راشد قال قال أبو عبد الله ع ...
أو من كان ميتا فأحييناه قال جاهلا عن الحق و الولاية فهديناه إليها و جعلنا له نورا يمشي
به في الناس قال النور الولاية كمن مثله في الظلمات ليس بخارج منها يعني في ولاية غير الأئمة ع
امام صادق علیه السلام فرمود: او من كان ميتا...يعني کسی که به حق و ولایت ما علم
نداشته باشد ما او را به ولایت هدایت می‌کنیم «و جعلنا له نورا...» مقصود از نور، ولایت است و
«کمن مثله في الظلمات...» یعنی کسانی که در ولایت غیر ائمه علیهم السلام می‌باشد.
قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر القمی، ج ۱، ص ۲۱۵ دار الکتب - قم، چاپ: سوم، ۱۴۰۴ق.

روایت سوم

روایت دیگری را عیاشی چنین نقل کرده است:
و في رواية أخرى عن بريد العجلي قال سألت أبا جعفر ع عن قول الله «أو من كان ميتا فأحييناه-
و جعلنا له نورا يمشي به في الناس» قال: الميت الذي لا يعرف هذا الشأن، يعني هذا الأمر «و
جعلنا له نورا» إماما يأتهم به يعني علي بن أبي طالب، قلت: فقوله: «كمن مثله في الظلمات ليس
بخارج منها» فقال بيده هكذا هذا الخلق الذي لا يعرفون شيئا
بريد می‌گوید: امام صادق علیه السلام در خصوص آیه فرمود: مقصود از «میت» در آیه،
کسی است که این شأن یعنی همان امر امامت اهل بیت علیهم السلام را نشناسد ، «و جعلنا له
نورا» امامی برای او قرار می‌دهیم که به آن اقتدا کند یعنی علی علیه اسلام. برید می‌گوید از امام
پرسیدم پس معنای گفتار خداوند که فرمود: «کمن مثله...» با دستش اشاره و فرمود همین
گونه که این خلق [غیر شیعیان] امر امامت را نمی‌شناسند.

عیاشی، محمد بن مسعود، تفسیر العیاشی، ج ۱، ص ۳۷۶، المطبعة العلمية، تهران، چاپ:

اول، ۱۳۸۰ ق.

روایت چهارم

ابن شهر آشوب روایت دیگری را از امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که در آن آمده

است:

قال الصادق ع أو من كان میتا عنا فأحییناه بنا

امام صادق علیه السلام فرمود: کسی که مرده بود یعنی جدا از ما بود، خداوند آن شخص را بواسطه ما اهل بیت علیهم السلام زنده‌اش کرد.

ابن شهر آشوب مازندرانی، محمد بن علی، مناقب آل أبي طالب علیهم السلام (لابن

شهر آشوب)، ج ۳، ص ۲۷۰، قم، چاپ: اول، ۱۳۷۹ ق.

بنابراین مردم با ولایت ائمه علیهم السلام از جهل و تاریکی و گمراهی خارج می‌شوند.

همچنانکه پیامبر صلی الله علیه و آله در حدیث شریف سفینه نجات از گمراهی را در سایه

اطاعت از اهل بیت علیهم السلام ترسیم نموده است.

در حدیث سفینه پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند:

۳۳۱۲ أخبرنا میمون بن إسحاق الهاشمي حدثنا أحمد بن عبد الجبار حدثنا یونس بن بکیر

حدثنا المفضل بن صالح عن أبي إسحاق عن حنش الكناني قال سمعت أبا ذر يقول وهو أخذ بباب

الكعبة أيها الناس من عرفني فأنا من عرفتم ومن أنكرني فأنا أبو ذر سمعت رسول الله e يقول مثل

أهل بيتي مثل سفينة نوح من ركبها نجا ومن تخلف عنها غرق

ابوذر می‌گوید از پیامبر صلی الله علیه و آله شنیدم که می‌فرمود مثل اهل بیت من مانند

کشتی نوح است که هر کس بر آن سوار شود، نجات پیدا می‌کند، و هر کس تخلف کند، غرق

می‌شود

حاکم بعد از نقل حدیث می گوید:

هذا حدیث صحیح علی شرط مسلم ولم یخرجاه

ذهبی نیز بعد از نقل روایت می نویسد:

«م» یعنی این روایت شرطهای مسلم بن حجاج نیشابوری را داراست

الحاکم النیسابوری ، محمد بن عبدالله أبو عبدالله الوفاة: ٤٠٥ هـ ، المستدرک علی

الصحیحین ج ٢ ، ص ٣٧٣ ، دار المعرفة - بیروت - ، تحقیق : یوسف عبد الرحمان المرعشلی.

عبارت ذهبی «م» که نشان از اعتبار روایت دارد، در چاپ دار الکتب العلمیة حذف شده است

ابن حجر هیثمی وجه تشبیه اهل بیت به کشتی نوح را چنین توصیف می کند:

ووجه تشبیههم بالسفینة فیما مر أن من أحبهم وعظمهم شکرا لنعمة مشرفهم □ وأخذ بهدی

علمائهم نجا من ظلمة المخالفات ومن تخلف عن ذلك غرق فی بحر کفر النعم وهلك فی مفاوز

الطغیان

وجه تشبیه اهل بیت علیهم السلام به کشتی همانطور که گذشت به این جهت است: هر

کس آنها را دوست بدارد و بزرگ شمرد بخاطر شکر نعمت پیامبر صلی الله علیه و آله یعنی

کسی که به آنها شرافت بخشیده و به دستورات و راهنمایی علمای اهل بیت علیهم السلام عمل

کند، از ظلمت مخالفت با دین نجات می یابد و هر کس از دستورات آنها تخلف نماید، در دریای

کفر نعمت غرق می شود و در گرداب طغیان هلاک می شود.

الهیثمی، ابوالعباس أحمد بن محمد بن علی ابن حجر (متوفای ٩٧٣هـ)، الصواعق المحرقة

علی أهل الرفض والضلال والزندقة، ج ٢ ، ص ٤٤٦ - ٤٤٧، تحقیق عبد الرحمن بن عبد الله التركي

- کامل محمد الخراط، ناشر: مؤسسة الرسالة - لبنان، الطبعة: الأولى، ١٤١٧هـ - ١٩٩٧م.

موفق باشید

گروه پاسخ به شبهات موسسه تحقیقاتی حضرت ولی عصر عجل الله فرجه